

N:o 24.

Af herr **S. A. K. Natt och Dag**, om förbättrade aflöningsförmåner för underofficerskorpraler vid flottan och kustartilleriet.

Vid förlidet års riksdag tillät jag mig att, med instämmanden af representanterna för Karlskrona och Vaxholm, väcka förslag om en mindre höjning af dagaflöningen för flottans och kustartilleriets *underofficerare* och *underofficerskorpraler*. Statsutskottet afstyrkte emellertid motionen hufvudsakligast af det skäl, att »dessas aflöningsförmåner blifvit nyligen af Riksdagen vid flera tillfällen förbättrade». Riksdagen fattade ock sitt beslut i enlighet härmed.

Frågan kan därför för mången synas vara afgjord. Äfven jag skulle nu hafva varit af denna mening, därest hufvudskälet för afslaget varit, beträffande *underofficerskorpralerna*, om hvilka det i *denna* motion allenast är fråga, lika ovedersägligt, som det är beträffande de fullmakterade underofficerarna. Dessa senare hafva nämligen under senare år dels erhållit en något förbättrad dagaflöning, dels enligt 1903 års Riksdags beslut erhållit den förutvarande fasta lönen om 720 kronor höjd med 180 kronor pr år, eller till 900 kronor.

Underofficerskorpralerna vid flottan däremot uppbära ännu samma fasta lön, 30 kronor pr månad eller 360 kronor pr år, som bestämdes af 1876 års Riksdag, d. v. s. för snart 30 år sedan. Hvad underofficerskorpralernas *dagaflöning* angår, så bestämdes densamma, äfvenledes af 1876 års Riksdag, till 80 öre för eldareafdelningen och 50 öre för matros- och handtverkarafdelningarna. Ej långt därefter uppsattes minör-

afdelningen, hvars underofficerskorpraler äfvenledes erhöilo 80 öre pr dag i dagaflöning. Sålunda förblef dagaflöningen till och med 1898, hvar- efter alla underofficerskorpraler erhöilo 80 öre i dagaflöning. Den löne- förbättring, som sålunda kommit underofficerskorpralerna till del, in- skränker sig till att underofficerskorpraler af matros- och handtverkar- afdelningarna enligt sagda 1898 års Riksdags beslut numera erhålla 80 öre, i stället för 50 öre, i dagaflöning. *I allt öfrigt har underofficers- korpralernas kontanta aflöning stått lika allt sedan den reglerades vid 1876 års riksdag*, med det undantag som här nedan sägs.

De underofficerskorpraler, hvilka icke bo i kasern, erhålla enligt beslut af 1900 års Riksdag *under tjänstgöring i land* samt, hvad beträffar gifta och änklingar med minderåriga barn, äfven under sjökommendering, ett inkvarteringsbidrag om 10 kronor pr månad i Karlskrona och 15 kronor i Stockholm; före 1901 utgick inkvarteringsbidraget med allenast 3 kronor pr månad. Beträffande denna löneförbättring är dock att an- märka, dels att ej alla underofficerskorpraler komma i åtnjutande däraf, dels att densamma icke ens motsvarar hyreskostnaden för ett enda rum.

För att fullständiga uppgifterna beträffande *flottans* underofficers- korpralers aflöning, torde böra tilläggas, att dagaflöning under sjötjänst, »sjöaflöning», utgår med ett till 1 krona 20 öre à 1 krona 95 öre för- höjdt belopp, olika i olika yrkesgrenar, samt att de underofficers- korpraler, som äro uppbörds män på fartyg, erhålla ytterligare 25 öre pr dag. Slutligen finnas »uppmuntringspengar» såsom belöning för lång- varig och god tjänst.

För att lämna en öfverskådlig bild öfver underofficerskorpralernas aflöningsförhållanden införes här en uträkning, visande hvad en under- officerskorpral, icke maskinist, har allt som allt i kontant inkomst och naturaprestationer, om han är tjänstgörande i land 8 månader 240 dagar och resten af året sjökommenderad utan uppbörd; han antages hafva tjänat 8 à 10 år, hvadan han kan antagas befinna sig i 2:a upp- muntringsklassen, hvilken uppnås efter minst sex års väl vitsordad tjänst- göring, utan att därunder hafva undergått disciplin- eller strängare straff.

Fast lön, 30 kr. pr månad, eller pr år kr. 360: —

Dag- och sjöaflöning:

240 dagar i land à 80 öre pr dag » 192: —
 125 dagar ombord à 1 kr. 20 öre pr dag » 150: —

Transport kr. 702: —

	Transport kr.	702: —
Uppmuntringspengar:		
240 dagar i land à 10 öre pr dag.....	»	24: —
125 dagar ombord à 20 öre pr dag	»	25: —
Summa kontant aflöning pr år	kr.	751: —
hvertill komma beklädnad, enligt stat 108 kr. pr år, samt portion in natura eller ersättning därför, nu utgående med 197 kr. 10 öre pr år.		
Skulle denna underofficerskorpral vara uppbördsman, ökas hans aflöning ombord med 25 öre pr dag eller för 125 dagar med 31 kr. 25 öre, d. v. s. till 782 kronor 25 öre pr år.		
Ökas sistnämnda summa	kr.	782: 25
med dels beklädnadens värde	»	108: —
dels portionens värde ^{*)}	»	197: 10
Hysesersättning i Stockholm för helt år	»	180: —
blir totalsumman	kr.	1,267: 35

hvilket är den *högsta* aflöning en underofficerskorpral å militärafdelningen här i Stockholm kan uppbära, därest han är sjökommenderad som uppbördsman i 125 dagar samt har familj och bostad utom kasern.

En sergeant, 2:a klass, vid värfvadts regemente (ständig tjänstgöring) har följande aflöningsförmåner:

Fast lön per år	kr.	780: —
Dagaflöning à 1 kr. 50 öre per dag eller per år	»	547: 50
Summa kontant aflöning per år	kr.	1,327: 50

Däremot ingår den forna beklädnadshjälpen och portionen uti den höjda fasta lönen. Sergeant, som ej har bostad i kasern, erhåller 240 kronor per år i inkvarteringshjälp. Det högsta belopp en sergeants af 2:a klass aflöning kan belöpa sig till per år är alltså 1,567 kronor 50 öre.

En sergeant af 2:a klass, som visserligen är närmast före underofficerskorpralen i rang, men vid utnämningen har betydligt kortare tjänstetid bakom sig än underofficerskorpralen, liksom ock den senares tjänsteansvar ombord vanligen är långt större än det, som i land faller på sergeantens lott, uppbär alltså såsom högsta aflöningsbelopp här i Stockholm 300 kronor 15 öre mer än underofficerskorpralen. Och ändock kan man *icke* anse sergeanten vara på minsta vis för högt aflönad, utan snarare tvärtom.

^{*)} *Ann.* Däruti inberäknadt värdet af den portion in natura, som under 125 dagar sjökommendering utgår till underofficerskorpraler.

Granskar man den öfversikt, som här ofvan gifvits af flottans underofficerskorpralers löneförhållanden sedan 1876, så skall man finna, att sedan dess endast vidtagits sådana löneförbättringar, som berört *en del* af dem, men lämnat andra med samma löneförhållanden som förut. *Ingen allmän löneförbättring har således kommit flottans underofficerskorpraler till del sedan 1876*, under det att sådana vidtagits inom *hvarje annan del* af flottans fast anställda militära personal, så officerare och underofficerare som gemenskap.

Alldenstund hufvudgrunden till Riksdagens afslag å min likartade motion föregående år således synes mig icke vara *hållbar beträffande underofficerskorpralerna*, så må det vara tillåtet att i år återupptaga den samma, helst därmed nu afses att sätta de af flottans personal, som hafva det största tjänsteansvaret och de viktigaste tjänstebefattningarna *i förhållande till deras ringa aflöning*, i en så förbättrad ekonomisk ställning, att de finna med sin fördel förenligt att kvarstanna i militärtjänst och ej som nu alltför ofta sker vid 28 å 30 års ålder öfvergå till civil anställning. De tillhöra sedan blott några få år flottans beväring, hvar efter de öfvergå till landstormen, hvarigenom de icke blifva påräkneliga för flottan vid mobilisering. Det bör i samband härmed starkt betonas, att det är långt mera ekonomiskt för staten att genom en något högre aflöning kvarhålla en *redan utbildad* man i tjänst, mot att af missriktad sparsamhet låta honom gå och i stället utbilda en annan.

Vidare torde böra framhållas, att sjökrigshistorien gång på gång bevisar sanningen af satsen att *det är den bättre personalen, som afgår med seger*, äfven om dess materiel är underlägsen. Detta gäller numera i än högre grad än förr, ty den nutida sjökrigsmaterielen är hufvudsakligen en samling maskiner af olika slag, och ju yrkeskunnigare personal, som handhafver dessa maskiner, dess bättre arbete göres därmed. Må vi komma ihåg, att af linjeflottans kärna, slagskeppen, hade japanske amiralen Togo i sjöslaget den 10 augusti 1904 allenast *fyra*, medan ryssarne hade *sex*; allt förutom de kryssare, som funnos å ömse sidor. Och trots detta styrkeförhållande dels skingrades ryska flottan, dels drefs dess hufvudstyrka tillbaka till Port Arthur. Hvem kan betvifla, att det var japanernas större yrkeskunnighet, som i detta sjöslag tillförsäkrade dem segern? Det är en ren förlust i militär styrka för hvarje väl utbildad man, som i förtid lämnar flottans tjänst, ty den rekryt, hvilken fyller vakansen, tarvar flere år af fortsatt utbildning för att vinna samma yrkesskicklighet som den, hvars plats han intog. Ju större »omsättning»

som årligen sker inom en kår, dess större procental utbildade eller mindre väl utbildade medlemmar räknar densamma. Äfven detta är ett skäl, som talar för att göra allt för att kvarhålla underofficerskorpralerna i tjänst.

Innan talet om underofficerskorpralernas aflöningsförmåner afslutas, torde böra framhållas olikheten i dels utbildningstid, dels aflöning mellan en underofficerskorpral vid flottan och en sergeant af 2:a klassen vid armén.

Den kortaste tid, som kräfvos för att blifva kompetent till befordran till underofficerskorpral vid flottan, är 6 år och 8 månader; således dubbelt så lång som den tid, som kräfvos att vinna kompetens för befordran till sergeant. Och ändock uppgå fast lön, dagaflöning och inkvarteringsersättning för en sergeant af 2:a klass i bästa fall till 1,567 kronor 50 öre per år, mot allenast 1,173 kronor 60 öre per år för en i land tjänstgörande underofficerskorpral, kontant aflöning, 2:a klass, »uppmuntran» och alla naturaprestationer medräknade.

Ser man åter på den *lefnads- och tjänsteålder*, hvarvid befordran till sergeant i verkligheten vinnes vid några af arméns ständigt tjänstgörande truppförband, i jämförelse med befordran till underofficerskorpral vid flottan, så erhåller man följande siffror, hämtade nr en af flottans stab uppgjord tabell, hvilken afser förhållandena under åren 1887—1898.

	Vid utnämning till underofficerskorpral eller sergeant 2:a klass			Vid utnämning till underofficer af 2:a grad vid flottan			Vid utnämning till högsta gradens underofficer		
	Hela antalet befordrade	Medelålder i år	Medeltjänstetid i år	Hela antalet befordrade	Medelålder i år	Medeltjänstetid i år	Hela antalet befordrade	Medelålder i år	Medeltjänstetid i år
Karlskrona station	223	31,6	11,8	131	36,9	17,9	48	51,4	31,2
Stockholms d:o	137	27,2	7,6	66	32,0	12,4	32	46,3	26,5
Antal och medelålder	360	29,4	9,7	197	34,5	15,1	80	48,8	28,8
Svea Lifgarde	25	27,8	8,1	—	—	—	18	43,0	22,6
Göta d:o	12	26,1	6,7	—	—	—	5	43,6	25,4
I Svea Artilleri-reg:te	19	27,2	8,5	—	—	—	9	38,6	16,6
Antal och medelålder	56	27,0	7,1	—	—	—	32	41,7	21,5

Ur samma tabell inhämtas också, att vid befordran inom flottan till den grad, som i tjänsterang motsvarar sergeant, d. v. s. till underofficer af 2:a graden, var för åren 1887—1898 medelåldern för Karlskrona station 36,9 år och för Stockholms station 32,0 år, eller för hela flottan 34,5 år; medan vid de arméns regementen, som tabellen upptager, medelåldern vid befordran till sergeant var *sju och ett halft år lägre*. Medeltjänstetiden vid befordran till underofficer af 2:a graden är för Karlskrona station 17,9 år, och för Stockholms station 12,4 år, eller för hela flottan 15,1 år, medan vid nyssnämnda regementen medeltjänstetiden vid befordran till sergeant var 7,1 år, eller *hela åtta år lägre*.

Dessa siffror visa otvetydigt, att vid en jämförelse mellan flottan och sagda regementen en man vid flottan får tjäna dubbelt längre än han skulle hafva gjort vid armén för att blifva underofficer med sergeants grad. Ja, tabellen här ofvan säger oss, att mannen vid flottan får tjäna 2,8 år längre för att blifva blott underofficerskorpral, än mannen vid armén får tjäna för att blifva sergeant. Detta vill med andra ord säga, att mannen vid flottan har utsikt att få tjäna nära tre år såsom blott 1:a klassens sjöman, d. v. s. såsom man i ledet, efter den tid hans jämnårige vid armén har utsikt att blifva sergeant. Och dessutom får mannen vid flottan tjäna ytterligare omkring 6 1/2 år såsom underofficerskorpral, innan han blifver befördrad till sergeantsgraden («underofficer af 2:a graden») och kommer i åtnjutande af därmed förenade löneförmåner. Här af framgår, huru långsam befordran till fullmakterad underofficer är vid flottan i jämförelse med förhållandena vid armén; den längre tjänstetiden före utnämningen till underofficerskorpral orsakad af den maktpåliggande tjänst flottans underbefäl ombord får göra. Då därjämte underofficerskorpralernas antal är större än de fullmakterade underofficerarnes — i förslaget till stat för 1906 upptagas 504 underofficerskorpraler mot allenast 477 fullmakterade underofficerare — blir följd en långsam befordran från underofficerskorpral till underofficer af 2:a graden. Detta är, jämte den låga aflöningen, hufvudsaken till att så många underofficerskorpraler i förtid lämna flottans tjänst.

För att anföra en ojäfvig mans åsikt om det tjänsteansvar, som hvilat å flottans underbefäl, må här återgifvas hvad en vid flottans krigsöfning närvarande landtofficer därom har att förmåla^{*)}. Efter att hafva framhållit det stora ansvar, som äfven under fredsöfningar hvilat på sjöofficern

^{*)} Se III. Militärrevy, 1902, sid. 495.

i förhållande till arméofficern, skrifver sagde författaren: »Detta är ock förhållandet, då det gäller underofficerarne, ty hvilken skillnad i ansvar är det icke mellan de underofficerare, som hafva det omedelbara öfverinseendet öfver ångmaskinerna, de elektriska apparaterna m. m., och t. ex. våra kompani-, skvadrons- eller batteriadjutanter, hvilka . . . ».

Detta den *landtmilitäre* författarens uttalande om flottans underbefäls tjänsteansvar gäller såväl (de fullmakterade) underofficerarne som underofficerskorpralerna. Dessa senares tjänstgöring ombord är af samma art som underofficerarnes, dock i allmänhet så, att af underofficerare bestridda poster å större fartyg innehafvas af underofficerskorpraler å de medelstora och mindre. Dock tjänstgöra underofficerskorpraler *till och med såsom uppbördsmän med drygt penningansvar* å våra 1:a klass fartyg, t. ex. de större pansarbåtarna, å hvilka *uppbördstimmermannens* plats enligt reglementet kan fyllas af en underofficerskorpral. Denne har inredning, möbler och båtar m. m. på sin »uppbörd», och är *värdet* af timmermansuppbörden å pansarbåten »Dristigheten» omkring 136,300 kronor. På tal om dessa underofficerskorpraler-timmermän må här anföras, att de äldste af dem äro födda i medlet af 1850-talet, antogos i tjänst för omkring 24 år sedan samt hafva varit underofficerskorpraler sedan början af 1890-talet, d. v. s. stått i denna grad 12 år och däröfver.

Underofficerskorpraler tjänstgöra äfven såsom »redogörare» å medelstora och mindre fartyg. »Redogöraren» är en intendenturpost, hvars innehafvare har hand om proviant- m. fl. konsumtionsförråd ombord. Därjämte passera alla de kontanta penningar, hvilka under fartygets sjöexpedition utbetalas, dels såsom aflöning till befäl, underbefäl och besättning, dels vid uppköp af kol, proviant m. m. d., genom redogörarens händer.

Slutligen bör påpekas det stora tjänsteansvar, de rent militära underofficerskorpralerna hafva, såsom t. ex. artilleriuppbördsmän, förmän vid den trådlösa telegraferingen och vid signaleringen, bevakningen o. s. v.

Denna maktpåliggande tjänst (hvilken förutsätter såväl goda kunskaper som pålitlig karaktär), i förening med dåliga befordringsvillkor samt relativt låg aflöning, gör, att underofficerskorpraler och därtill kompetenta 1:a klass sjömän i betydligt antal lämna statens tjänst, för att

ägna sig åt civil sysselsättning. Detta förhållande framträder synnerligast i Stockholm, där det är lättare än i Karlskrona att vinna civil anställning; hvilket förhållande äfven tydliggöres af tabellen, där medeltjänstetiden för befordran till underofficerskorpral vid Stockholms station är allenast 7,1 år, mot 11,8 år i Karlskrona. Det är den större afgangen till civil anställning i Stockholm, som gör, att befordringarna där gå raskare än i Karlskrona. Här bör ock anmärkas, att det är den mera dugande karlen, som mest eftersökes af de enskilda arbetsgifvarna; liksom det ock är den, som vet med sig, att han verkligen »duger till något», den som har största viljekraften och yrkesskickligheten, som har lättast att vinna civil anställning.

För att nu äfven nämna något om *kustartilleriets underofficerskorpraler*, så hafva dessa i fast lön 300 kronor pr år samt 70 öre om dagen i dagaflöning. Deras utbildningstid är ej oväsentligt kortare än deras vederlikars vid flottan, eller 5 år. De tjänstgöra å sjöforten, vid minpositionerna och å minförsvarets fartyg och båtar, äfven såsom uppborðsmän, och är deras tjänstgöring af ungefär enahanda art som underofficerarnes.

Alldenstund dels deras aflöning är bestämd med ledning af underofficerskorpralernas vid flottan, dels kustartilleriet ännu befinner sig under nyuppsättning och stadgade befordringsförhållanden alltså ej där inträdt, och det därjämte skulle blifva alltför vidlyftigt att här i detalj redogöra äfven för dessa underofficerskorpralers tjänsteförhållanden i öfrigt, så nämnes här intet mera därom.

Hvad beträffar den löneförbättring, som af mig förra året föreslogs beträffande underofficerskorpralerna, så var denna 50 öre pr dag i ökad dagaflöning. Därigenom att i år ingen förhöjning af äfven underofficerarnes dagaflöning förutsattes, skulle, om fjolårets förslag oförändradt återupprepades beträffande underofficerskorpralerna, dessas dagaflöning i vissa fall blifva ej obetydligt större än de fullmakterade underofficerarnes. Jag får därför i år föreslå en *höjning af fasta lönen med 15 kronor pr månad*, eller enahanda belopp den höjda dagaflöningen skulle hafva utgjort under samma tid. Denna höjning af den fasta lönen skulle motsvara den förbättring, som 1904 vidtogs med de fullmakterade underofficerarnas fasta löner.

Enligt i statsverkspropositionen, V hufvudtiteln, intagna stater föreslås underofficerskorpralernas antal för år 1906 till 504 vid flottan och 173 vid kustartilleriet. Den *ökade kostnad*, denna löneförbättring af 15 kronor per månad skulle medföra, blefve alltså 90,720 kronor för flottan och 30,940 kronor för kustartilleriet. De anslag, som, i fall motionen antages, skulle höjas, äro resp. »aflöning för flottans kårer och stater» och »aflöning för kustartilleriets personal». Något annat anslag behöfver, med anledning af detta förslags antagande, icke höjas.

På grund af nu anförda skäl får jag därför hemställa,

att Riksdagen för att höja fasta lönen till flottans och kustartilleriets underofficerskorpraler med 15 kronor pr månad eller 180 kronor pr år för dem hvardera måtte öka här nedan upptagna anslag under V hufvudtiteln för år 1906 med följande summor:

- 1) anslaget till *aflöning för flottans kårer och stater* med 90,720 kronor till 4,238,780 kronor; samt
- 2) anslaget till *aflöning för kustartilleriets personal* med 30,940 kronor till 1,112,300 kr. 50 öre.

Stockholm den 19 januari 1905.

S. Natt och Dag.

Uti motionen instämma:

Gustaf W. Roos.

Jakob Pettersson.